

Egyenesen akár tanyaszínházi műfajnak is mondhatnánk a vásári komédiák közé sorolható jeleneteket, a Tanyaszínház földporondján faluvég-színháztermében ugyanis egészen másféle színjátszás érvényesülhet, mint a kőszínházakban, a dobozszínpadon. A Tanyaszínházban nincs, nem lehet – mert a tér tágas, a hang elveszik, a láthatóság meg esetleges, sok mellékkörülménytől függ – színészi aprómunka, sem hangban, sem gesztusokban. Itt romantikus szélességükben térnek vissza a színész mozdulatai, itt kiabálni kell. Nincs alig észrevehető fintor, nincs suttogás. Csak szélesség és erő van. Efektusok vannak. Szembetűnőek, erőteljesek, harsányak. Úgy, ahogy a – színhely mellett – a műfaj is igényli.

Pontosan ilyen tolmácsolású az idei Tanyaszínház öt jelenete. A színészek inkább akrobaták, cirkuszi bohócok, mint színészek. De ilyennek végtelenül ügyesek. Remekül, önmagukat nem kímélve tudnak esni, cserélik fel a tartalmi cselekményt a fizikai cselekvéssel. Itt a test, a gesztusok beszélnek, szórakoztatnak. És ebben segít egy kiváló ötlet: a színészek mellett főszerepet kap egy néhány méteres vastag kötél is. Ez köti egymáshoz a szereplőket, akadályozza meg szétválásukat, gabalyítja őket kupacba a tartalmi vonatkozásoknak, kapcsolatoknak megfelelően. Istráng-színház. S ebben a kötelékeket jelentő kötél egyben a fizikai cselekvés meghatározója, irányítója is. A gyerekek közül hárman különösen ügyesnek bizonyulnak: elsősorban Magyar Attila, majd Erdélyi Hermína, aki kiváló komikai tulajdonságokat sejtet, és Mezei Zoltán. De nincs színészi tehetség nélkül Illés Gabriella, Tényi Edit, Káló Béla és Vukosavljev Iván sem. Kivétel nélkül mindannyiukat dicséri, hogy felismerték s elsajátították a sajátos tanyaszínházi játéktílust, ügyes mozgásúak, s többnyire jól mondják a verses szöveget. Az első három ennél többet is nyújt a Soltis Lajos irányításával készült és munkáját dicsérről előadásban.

A nehéz körülmények talán egy újabb lelkes csapatot kovácsoltak össze, amelyre néhány évig számíthat a mindannyiunk számára annyira fontos Tanyaszínház.

GEROLD László

K É P Z Ő M Ű V É S Z E T

IN MEMORIAM
NÉMETH LAJOS
(1929–1991)

Egyazon napon két helyről érkezik gyászjelentés. Az egyikben csak a hátborzongató tény: Németh Lajos, 1929. XII. 4.–1991. IX. 4., majd a temetés időpontja és Kosztolányi négy sora:

*A hosszú, néma, mozdulatlan ősz
aranyköpenybe fekszik nyári, dúsz
játékai közt, megvert Dárius,
és nem reméli már, hogy újra győz.*

A másik gyászjelentésben a név s alatta a rangok és titulusok sokasága, a Magyar Tudományos Akadémia tagságától kezdve a Svéd Királyi Művészeti Akadémiáig, majd a díjak, kitüntetések s a végén az igaz megállapítás:

„Személyében a magyar művészettörténet-írás kezdeményező és példamutató művelője, az egyetemi művészettörténeti oktatás megújítója, a kortársi kultúra, a művészet és a tudományos közélet ösztönző egyénisége távozott korunkból.”

Farkasrét, szeptember 19-én, 15 óra. Csendes, napos délután, az őszi szomorú színei játszadoznak a fán, némán haladunk a koporsó után. Németh Lajos barátja és tanártársa, Kovács Péter a halál után is élő műről beszél. Igen, ha majd elkészül Németh Lajos munkáinak bibliográfiája, akkor teljes egészében látni fogjuk e hatalmas életművet, a mai magyar művészettörténet minden bizonnyal legjelentősebb alakjának opusát, de korszakokat feldolgozó monográfiáit, a festői életműveket a szakma számára is prezentáló könyveit eddig is valamennyien ismertük és becsültük. A századforduló magyar művészetéről írt két hatalmas kötetét éppúgy, mint Csontváry- vagy a Kondor Béla-tanulmányát. S nem feledkezhetünk meg *A művészet sorsfordulója* című kapitális munkájáról sem.

S nekem most az is eszembe jut, milyen nagy lelkesedéssel buzdított múltunk feltárására, s hogyan örült azoknak az eredményeknek, amelyek itt, a Vajdaságban születtek. Hallom szakmai tanácsait, melyek nélkül talán meg sem születhetett volna a vajdasági építészeti szecesszióról szóló könyv. Az ő segítségével is folyó kutatásaink eredményeit minden további nélkül emelte be saját összefoglaló munkába, s így mentette meg a feledéstől pl. Streitmann Antal s Pechán József festői munkásságát, az építészek népes taborából pedig Raichle J. Ferencet.

De nemcsak a művészettörténet iránt vonzódott oly nagyon, hanem a modern művészet iránt is. Irányításával kezdtük szervezni 1962-ben Kondor Béla szabadkai grafikai kiállítását, amelynek megnyitója 1964 szeptemberében volt, s amelynek katalógusa éppen Németh Lajos értékelő szavait őrizi. Ugyancsak Kondor Béla művészete hozta őt Szabadkára 1985 júniusában is, amikor ki más, mint őt kértük meg ennek az immár retrospektív kiállításnak a megnyitására.

Tiszteltük, becsültük, s ennek jele, hogy több írása megjelent a Hídban is, és arról sem feledkezhetünk meg a búcsú perceiben, hogyan lelkesedett pl. a Forum Könyvkiadó képzőművészeti sorozatáért, s fáradozott azon, hogy az egyetemes magyar képzőművészet is végre tudomást vegyen pl. egy Hangya András, Oláh Sándor vagy Nagypáti Kukac Péter munkásságáról.

Legutóbb egyik gondolatát a 6. pancsovai jugoszláv szobrászati kiállítás katalógusa is hozza. Ezen a kiállításon Németh Lajos a Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetségének elnökeként kívánt itt lenni, de erre az eseményre már nem jutott el. Lélekben viszont minden bizonnyal itt volt, mint ahogy azon a kiállításon is, amelyen Csiky Tibor szobrász munkásságát mutattuk be, s amit az akkor még élő szobrász költőként megfogalmazott gondolatával zártunk:

JEGENYÉK
eresztenek gyökeret
itt a földbe
az ég felé
EGYENESEDNEK

Bela DURANCI